



WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 kwietnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marek Pietruszyński (przewodniczący)

SSN Waldemar Płóciennik (sprawozdawca)

SSN Andrzej Stępka

Protokolant Łukasz Biernacki

w sprawie **M. Z. i P. Z.**

skazanych z art. 77 pkt 2 i 3 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt i in.,

D. P., Ł. B., M. K., A. D., K. Ł. i P. M.

skazanych z art. 35 ust. 1a ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt i in.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

w dniu 4 kwietnia 2024 r.,

kasacji, wniesionych przez obrońcę skazanych

od wyroku Sądu Okręgowego w Łomży z dnia 4 października 2023 r., sygn. akt II Ka 171/23,

zmieniającego wyrok Sądu Rejonowego w Łomży z dnia 21 kwietnia 2023 r., sygn. akt II K 523/22,

1. uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi Okręgowemu w Łomży do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym,

2. nakazuje zwrot na rzecz M. Z. , P. Z. , D. P. , Ł. B. , M. K. , A. D. , K. Ł. i P.M. wniesionych przez nich opłat od kasacji.

Waldemar Płóciennik Marek Pietruszyński Andrzej Stępka

UZASADNIENIE

Wyrokiem z Sądu Rejonowego w Łomży z dnia 21 kwietnia 2023 r., sygn. akt II K 523/22:

1. M. Z. i P. Z. zostali uznani za winnych popełnienia przestępstwa z art. 77 pkt 2 i 3 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczania chorób zakaźnych zwierząt w zw. z art. 12 § 1 k.k. w zw. z art. 65 § 1 k.k., za co na podstawie wskazanej ustawy w zw. z art. 57b k.k. w zw. z art. 65 § 1 k.k. wymierzono im po 400 stawek dziennych grzywny, ustalając wysokość jednej stawki na 100 złotych (pkt I wyroku);
2. D. P. został uznany za winnego popełnienia przestępstwa z art. 35 ust. 1a ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt, za co na tej podstawie prawnej w zw. z art. 37a § 1 k.k. w zw. z art. 33 § 1 i 3 k.k. wymierzono mu 300 stawek dziennych grzywny, ustalając wysokość jednej stawki na 10 złotych (pkt IV wyroku); na podstawie art. 35 ust. 5 wskazanej ustawy orzeczono od oskarżonego nawiązkę w wysokości 500 złotych, a na podstawie art. 43b k.k. orzeczono także środek karny w postaci podania wyroku do publicznej wiadomości (pkt VI i VII wyroku);
3. Ł. B. został uznany za winnego popełnienia przestępstwa z art. 35 ust. 1a ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt, za co na tej podstawie prawnej w zw. z art. 37a § 1 k.k. w zw. z art. 33 § 1 i 3 k.k. wymierzono mu 300 stawek dziennych grzywny, ustalając wysokość jednej stawki na 10 złotych (pkt VIII wyroku); na podstawie art. 35 ust. 5 wskazanej ustawy orzeczono od oskarżonego nawiązkę w wysokości 500 złotych, a na podstawie art. 43b k.k. orzeczono także środek karny w postaci podania wyroku do publicznej wiadomości (pkt IX i X wyroku);

4. M. K. został uznany za winnego popełnienia przestępstwa z art. 35 ust. 1a ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt w zw. z art. 12 § 1 k.k., za co na podstawie wskazanej ustawy w zw. z art. 57b k.k. w zw. z art. 37a § 1 k.k. w zw. z art. 33 § 1 i 3 k.k. wymierzono mu 400 stawek dziennych grzywny, ustalając wysokość jednej stawki na 10 złotych (pkt XI wyroku); na podstawie art. 35 ust. 5 wskazanej ustawy orzeczono od oskarżonego nawiązkę w wysokości 1000 złotych, a na podstawie art. 43b k.k. orzeczono także środek karny w postaci podania wyroku do publicznej wiadomości (pkt XII i XIII wyroku);
5. A. D. został uznany za winnego popełnienia przestępstwa z art. 35 ust. 1a ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt w zw. z art. 12 § 1 k.k., za co na podstawie wskazanej ustawy w zw. z art. 57b k.k. w zw. z art. 37a § 1 k.k. w zw. z art. 33 § 1 i 3 k.k. wymierzono mu 600 stawek dziennych grzywny, ustalając wysokość jednej stawki na 10 złotych (pkt XIV wyroku); na podstawie art. 35 ust. 5 wskazanej ustawy orzeczono od oskarżonego nawiązkę w wysokości 2000 złotych, a na podstawie art. 43b k.k. orzeczono także środek karny w postaci podania wyroku do publicznej wiadomości (pkt XV i XVI wyroku);
6. K. Ł. został uznany za winnego popełnienia przestępstwa z art. 35 ust. 1a ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt, za co na tej podstawie prawnej w zw. z art. 37a § 1 k.k. w zw. z art. 33 § 1 i 3 k.k. wymierzono mu 300 stawek dziennych grzywny, ustalając wysokość jednej stawki na 10 złotych (pkt XVII wyroku); na podstawie art. 35 ust. 5 wskazanej ustawy orzeczono od oskarżonego nawiązkę w wysokości 500 złotych, a na podstawie art. 43b k.k. orzeczono także środek karny w postaci podania wyroku do publicznej wiadomości (pkt XVIII i XIX wyroku);
7. P. M. został uznany za winnego popełnienia przestępstwa z art. 35 ust. 1a ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt, za co na tej podstawie prawnej w zw. z art. 37a § 1 k.k. w zw. z art. 33 § 1 i 3 k.k. wymierzono mu 300 stawek dziennych grzywny, ustalając wysokość jednej stawki na 10 złotych (pkt XX wyroku); na podstawie art. 35 ust. 5 wskazanej ustawy orzeczono od oskarżonego nawiązkę w wysokości 500 złotych, a na

podstawie art. 43b k.k. orzeczono także środek karny w postaci podania wyroku do publicznej wiadomości (pkt XXI i XXII wyroku);

8. rozstrzygnięto także o zaliczeniu na poczet grzywien wymierzonych oskarżonym M. Z. i P. Z. okresów ich rzeczywistego pozbawienia wolności w sprawie (pkt II i III wyroku) oraz o kosztach (pkt XXIII – XXVI).

Wyrok ten został zaskarżony apelacjami prokuratora i obrońcy wszystkich oskarżonych.

Prokurator zaskarżył wyrok na niekorzyść M. Z. oraz P. Z. w części co do kary i środka karnego i zarzucił niesłuszne niezastosowanie wobec obu oskarżonych określonego w art. 39 pkt 2 k.k. środka karnego w postaci zakazu prowadzenia działalności gospodarczej związanej z transportem i ubojem zwierząt oraz rażącą niewspółmierność orzeczonych kar grzywny. W konkluzji skarżący wniósł o zmianę wyroku przez wymierzenie obu oskarżonym na podstawie art. 39 pkt 2 k.k. środka karnego w postaci zakazu prowadzenia działalności gospodarczej związanej z transportem i ubojem zwierząt na okres 3 lat, wymierzenie M. Z. kary grzywny w wysokości 200 stawek dziennych przy ustaleniu wysokości jednej stawki na 1000 złotych, a P. Z. kary grzywny w liczbie 200 stawek dziennych, przy ustaleniu wysokości jednej stawki na 300 złotych.

Obrońca wszystkich oskarżonych zaskarżył wyrok w całości i zarzucił:

- mającą wpływ na treść orzeczenia obrazę przepisów postępowania, a w szczególności art. 168b k.p.k. w zw. z art. 171 § 1 k.p.k. w zw. z art. 410 k.p.k. (pkt I apelacji), art. 7 k.p.k. (pkt II) i art. 2 § 2 k.p.k. w zw. z art. 167 k.p.k. w zw. z art. 366 § 1 k.p.k. (pkt V),
- naruszenie prawa materialnego – art. 65 § 1 k.k. (pkt VI apelacji),
- błąd w ustaleniach faktycznych (pkt III i IV apelacji).

Odwołując się do tych zarzutów obrońca wniósł o zmianę wyroku przez uniewinnienie wszystkich oskarżonych.

Wyrokiem z dnia 4 października 2023 r., sygn. akt II Ka 171/23, Sąd Okręgowy w Łomży:

1. zmienił zaskarżony wyrok w pkt I w ten sposób, że zwiększył wysokość orzeczonej wobec oskarżonych M. Z. i P. Z. stawki grzywny do 400 złotych;
2. uchylił rozstrzygnięcie w przedmiocie zasądzonej opłaty,

3. utrzymał wyrok w mocy w pozostałym zakresie;
4. rozstrzygnął o kosztach (pkt IV i V).

Orzeczenie to zaskarżone zostało w całości kasacją wniesioną przez obrońcę wszystkich skazanych. Powołując się na treść art. 523 § 1 k.p.k. skarżący zarzucił: „naruszenie art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. poprzez nienależytą obsadę sądu II instancji orzekającego w składzie trzech sędziów na rozprawie apelacyjnej, zamiast w składzie jednoosobowym, który określa przepis art. 14fa ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 2095 z późn. zm.) mówiący o tym, że w okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii, ogłoszonego z powodu COVID-19, oraz w okresie roku po ich odwołaniu w sprawach rozpoznawanych według przepisów ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego o przestępstwa zagrożone karą pozbawienia wolności, której górna granica nie przekracza 5 lat, na rozprawie apelacyjnej Sąd orzeka w składzie jednego sędziego, jeżeli w pierwszej instancji sąd orzekał w takim samym składzie, gdzie biorąc pod uwagę kwalifikację przestępstw przypisanych skazanym (wszystkie zagrożone są karą nie przekraczającą 5 lat pozbawienia wolności) oraz jednoosobowy skład Sądu I instancji, sąd odwoławczy winien orzekać w składzie jednoosobowym”.

W związku z powyższym skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Łomży do ponownego rozpoznania.

W pisemnej odpowiedzi na kasację prokurator Prokuratury Okręgowej w Białymstoku wniósł o uznanie jej za zasadną.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Zgodnie z art. 29 § 1 k.p.k. na rozprawie apelacyjnej sąd orzeka w składzie trzech sędziów, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej. Odstępstwo od tej zasady przewidziane zostało w art. 449 § 1 k.p.k., który stanowi, że jeżeli postępowanie przygotowawcze zakończyło się w formie dochodzenia oraz w sprawach z oskarżenia prywatnego, sąd odwoławczy orzeka na sprawie jednoosobowo, chyba że zaskarżone orzeczenie sąd pierwszej instancji wydał w innym składzie niż w

składzie jednego sędziego. Postępowanie przygotowawcze w niniejszej sprawie zakończyło się w formie śledztwa, co oznaczałoby, że sąd odwoławczy powinien orzekać w składzie trzyosobowym. Rzecz jednak w tym, że stosownie do art. 14fa ust. 1 ustawy z dnia 20 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (tekst jednolity Dz. U 2020 r., poz. 1842, ze zm.) w okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii, ogłoszonego z powodu COVID-19, oraz w okresie roku po ich odwołaniu w sprawach rozpoznawanych według przepisów ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego o przestępstwa zagrożone karą pozbawienia wolności, której górna granica nie przekracza 5 lat, na rozprawie apelacyjnej sąd orzeka w składzie jednego sędziego, jeżeli w pierwszej instancji sąd orzekał w takim samym składzie. Regulacja ta wprowadzona została w art. 4 ustawy z dnia 20 kwietnia 2021 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2021 r., poz. 1023). Nowela przewidywała także, że sąd orzeka na rozprawie apelacyjnej w składzie jednego sędziego również po upływie wskazanego wyżej okresu, jeżeli przewód sądowy na tej rozprawie rozpoczął się przed upływem tego okresu. Z kolei w art. 6 omawianej ustawy wskazano, że w sprawach, w których przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy rozpoczął przewód sądowy na rozprawie apelacyjnej, sąd orzeka w składzie dotychczasowym do czasu zakończenia postępowania w instancji.

Jak słusznie wskazano w uzasadnieniu kasacji:

- rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 13 marca 2020 r. w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu zagrożenia epidemicznego (Dz. U. z 2020 r., poz. 433 ze zm.) wprowadzono na terytorium Polski stan zagrożenia epidemicznego;
- stan ten został odwołany rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 20 marca 2020 r. w sprawie odwołania na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu zagrożenia epidemicznego (Dz. U. z 2020 r., poz. 490);
- tego samego dnia rozporządzeniem Ministra Zdrowia w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu epidemii (tekst jednolity Dz. U. z 2022 r., poz. 340) ogłoszono stan epidemii w związku z COVID-19;

- stan ten został odwołany rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 12 maja 2022 r. w sprawie odwołania na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu epidemii (Dz. Z 2022 r., poz. 1027);
- tego samego dnia, na mocy rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu zagrożenia epidemicznego (Dz. U. z 2022 r., poz. 1028), ogłoszono taki stan;
- rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 14 czerwca 2023 r. w sprawie odwołania na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu zagrożenia epidemicznego (Dz. U. z 2023 r., poz. 1118) z dniem 1 lipca 2023 r. odwołano stan zagrożenia epidemicznego w związku z zakażeniami wirusem SARS-CoV-2.

Zarządzenie o wyznaczeniu rozprawy apelacyjnej w rozważanej sprawie wydane zostało w dniu 19 czerwca 2023 r. (k – 3619) i wskazano w nim sędziego przewodniczącego i zaznaczono „sędziowie z listy”. Rozprawa odwoławcza odbyła się w dniu 4 października 2023 r. przed sądem składającym się z trzech sędziów zawodowych. Tego samego wydano także zaskarżony kasacją wyrok. Nie ulega więc wątpliwości, że rozprawa ta odbyła się przed upływem roku od odwołania stanu zagrożenia epidemicznego, a czyny będące przedmiotem postępowania nie były zagrożoną karą pozbawienia wolności przekraczającą 5 lat. Rozpoznanie jej na rozprawie apelacyjnej w składzie trzech sędziów zaowocowało zaistnieniem bezwzględnej przyczyny uchylenia wyroku ze względu na to, że sąd był nienależycie obsadzony. Omawiana kwestia była przedmiotem licznych orzeczeń Sądu Najwyższego, w których wskazano, że przepis art. 14fa opisanej wcześniej ustawy jest przepisem szczególnym do art. 29 § 1 k.p.k., a zatem stanowi inaczej w rozumieniu art. 29 § 1 k.p.k. in fine. Przepis ten określa skład sądu odwoławczego na rozprawie apelacyjnej w sposób kategoryczny, bez przewidzianych od niego wyjątków i możliwości jego zmiany na mocy decyzji procesowej (zob. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 grudnia 2022 r. I KK 378/22, czy postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 września 2023 r., V KK 308/23). Za wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 8 lutego 2023 r., I KK 448/22 można powtórzyć, że „Nienależyta obsada sądu występuje m.in. gdy sąd orzekał w składzie znanym ustawie, ale nieprzewidzianym przez obowiązujące przepisy dla danego rodzaju spraw. W orzecznictwie Sądu Najwyższego wskazuje się, że nie można dokonywać gradacji

poszczególnych składów na >>lepsze<< i >>gorsze<<, bardziej i mniej kwalifikowane (por. wyroki z dni: 6 kwietnia 1971 r., V KRN 527/70; 7 września 1971 r., V KRN 295/71). Sąd Najwyższy dostrzega oczywiście, że nie każde rozpoznanie sprawy przez sąd w składzie innym niż wskazany przez ustawę stanowi uchybienie z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. Jeżeli ustawa przewiduje możliwość orzekania w składzie liczbowo „szerszym”, ale wymaga wydania zarządzenia przez prezesa sądu, to brak takiego zarządzenia i rozpoznanie sprawy w składzie znanym ustawie jako „szerszy” nie powoduje nienależytej obsady sądu (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 20 listopada 1997 r., I KZP 30/97, OSNKW 1997, z. 11-12, poz. 92). Ma to zatem miejsce np. w związku z możliwością skorzystania z instytucji z art. 28 § 3 k.p.k. (w związku z możliwością wydania postanowienia przez sąd pierwszej instancji), było także możliwe w stosunku do składu sądu odwoławczego w związku z art. 449 § 2 k.p.k. w stanie prawnym obowiązującym do dnia 5 października 2019 r., przewidującym jednoosobowy skład sądu odwoławczego jeżeli postępowanie przygotowawcze zakończyło się w formie dochodzenia, a jednocześnie zawierającym zastrzeżenie „chyba że prezes sądu lub sąd postanowi inaczej”. Taka wykładnia art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. nie może jednak znaleźć zastosowania w tej sprawie. Przepis art. 14fa ust. 1 specustawy COVID-19, w sprawach, których dotyczy, określa skład sądu odwoławczego na rozprawie apelacyjnej w sposób kategoryczny, „na sztywno”, bez przewidzianych od niego wyjątków i możliwości jego zmiany na mocy decyzji procesowej. Nie można zatem przyjąć, że bezwzględna przyczyna odwoławcza z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. nie wystąpiła, bowiem rozpoznanie sprawy na rozprawie apelacyjnej w składzie >>szerszym<< niż przewidziany przez ustawę było wyłącznie niedopełnieniem obowiązku wydania określonej decyzji procesowej lub konsekwencją braku wskazania w tej decyzji ważnej przyczyny zmiany składu sądu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 kwietnia 2004 r., IV KK 417/03).

W związku ze stwierdzeniem zaistnienia uchybienia z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. należało uchylić zaskarżony wyrok w całości i przekazać sprawę do rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Łomży w składzie odpowiadającym obowiązującym przepisom.

[J.J.]

[ms]

Waldemar Płóciennik Marek Pietruszyński Andrzej Stępka